

บทที่ 4

การศึกษาเฉพาะด้านกฎหมาย

วิสัยทัศน์ของสำนักงานอัยการสูงสุดและสำนักงาน ป.ป.ช. ซึ่งเป็นองค์กรอิสระในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ย่อมมีเป้าหมายร่วมกันที่จะให้องค์กรเป็นที่ศรัทธาไว้วางใจได้ในเรื่องของการอำนวยยุติธรรม โดยเฉพาะปัญหาทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน เป็นปัญหาสำคัญของชาติที่ร้ายแรง มาตรการในการป้องกันปราบปรามการทุจริตจึงเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนของสังคมให้ความสำคัญสูง มาตรการปราบปรามลงโทษการทุจริตเป็นมาตรการสำคัญที่จะลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งทั้งสององค์กรในฐานะองค์กรผู้ฟ้องคดี และสอบสวนเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย จึงต้องประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดเพื่อผลอันพึงประสงค์ในการปราบปรามการทุจริต

ในยุคปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศได้รุดหน้า ข้อมูลข่าวสารมีความรวดเร็วและสื่อสารได้อย่างทั่วถึง องค์กรต่างๆ ได้พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามาเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการ (Change Management) เพื่อสร้างมาตรฐานงานและขยายองค์ความรู้เข้าสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Management) ตอบสนองวิสัยทัศน์ขององค์กรให้ปฏิบัติงานตอบสนองต่อประชาชนอย่างเป็นธรรมชาติ ระบบการจัดการความรู้ (KMS) หากนำมาใช้ได้อย่างสมบูรณ์แบบบนกระบวนการทางคดีแล้ว จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการจัดการทางคดี และปฏิรูปงานกฎหมายได้อย่างดียิ่ง จะสร้างมาตรฐานงานคดีให้มีมาตรฐานเดียวกัน

เหตุผลที่สำคัญคือ งานกฎหมายเป็นงานที่ต้องมีมาตรฐานเดียวทั่วประเทศ การวินิจฉัยคดีในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายไม่ว่าอยู่จังหวัดใด ผลของการวินิจฉัยในมูลกรณีแบบเดียวกัน ก็ต้องมีผลเหมือนกัน ความแน่นอนชัดเจนของกฎหมายจะต้องมีความเสมอภาคเท่าเทียมกับประชาชนทุกคน ความคิดเห็นในทางคดีไม่ว่าจะเป็นมาตรฐานงานคดีของพนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่ ป.ป.ช. พนักงานอัยการและศาล เป็นความคิดเห็นทางกฎหมายจากหลักการกฎหมายเดียวกันทั้งสิ้น ระบบจัดการความรู้หากได้รับการจัดองค์ความรู้ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน จะทำให้วิธีคิดทางกฎหมาย มุมมอง เหตุผลในทางกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายเข้าสู่มาตรฐานงานคดีเดียวกัน จะสร้างความศรัทธาเชื่อมั่นให้กับประชาชน ในความเด็ดขาดและความบริสุทธิ์สะอาดของการบังคับใช้กฎหมายของรัฐ

ในกรณีหัวข้อความรู้ปัญหาข้อไม่สมบูรณ์ในคดี ป.ป.ช. ก็จะช่วยพัฒนาขีดสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานให้ได้พึงระมัดระวังในการปฏิบัติงานคดี ได้รู้ถึงจุดอ่อนของสำนวนคดี เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาข้อไม่สมบูรณ์ซ้ำอีก จุดที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ระบบจัดการความรู้ (KMS) จะเข้ามากระจายขยายความรู้ทางกฎหมายในส่วนของความรู้อันเกิดจากประสบการณ์งานคดีที่ติดตัวอยู่กับผู้ปฏิบัติงานคดีเป็นจำนวนมาก เพราะงานวินิจฉัยคดีเป็นงานที่มีทั้งส่วนที่เป็นศาสตร์ทางกฎหมายและส่วนที่เป็นศิลป์ที่ต้องอาศัยประสบการณ์ความเชี่ยวชาญในวิชาชีพเข้ามาสกัดข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อให้กฎหมายในส่วนที่เป็นศาสตร์ถูกเลือกมาใช้กับกรณีปัญหาคดีที่เกิดขึ้นได้อย่างเที่ยงธรรม

มาตรฐานงานสอบสวนที่จะถูกยกระดับในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาได้ถึงขนาดแน่ใจได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำผิด ซึ่งมาตรฐานเหล่านี้จะไม่แตกต่างจากมาตรฐานการวินิจฉัยคดีของศาลที่จะลงโทษผู้กระทำผิด ด้วยเหตุนี้ การมีระบบจัดการความรู้ (KMS) อย่างครอบคลุม มีเครือข่ายระหว่างองค์กร ย่อมเกิดการขยายองค์ความรู้สร้างความรู้ใหม่ๆ แลกเปลี่ยนความรู้ วิธีคิดทางกฎหมายในหมู่บรรดานักกฎหมายที่ปฏิบัติงานคดีได้อย่างทั่วหน้า

เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ กระบวนการทางกฎหมายเป็นกระบวนการที่ต้องเปิดเผย โปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ ระบบจัดการความรู้ (KMS) ที่สมบูรณ์แบบ จะทำให้ประชาชนสามารถเข้ามาศึกษาตรวจสอบความสมเหตุสมผล การบังคับใช้กฎหมาย การใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานในเรื่องต่างๆ สิ่งเหล่านี้จะช่วยพัฒนางานกฎหมาย พัฒนาขีดสมรรถนะนักกฎหมาย และการทำงานคดีให้เกิดความเที่ยงธรรม มีเหตุผลที่ถูกต้อง เมื่อสาธารณชนสามารถตรวจสอบได้ ความไม่ยุติธรรมก็ยากที่จะเกิดขึ้นนักกฎหมายจะถูกชี้แจงในการบังคับใช้กฎหมายมิใช่ด้วยอคติหรือดุลพินิจอำเภอใจ แต่ต้องใช้ด้วยความสมเหตุสมผลที่วิญญูชนยอมรับได้ในการใช้เหตุผลทางกฎหมายเช่นนั้น เพราะโดยธรรมชาติมนุษย์ย่อมต้องระมัดระวังในสิ่งที่สาธารณชนตรวจสอบ มนุษย์จะไม่กล้าทำผิดต่อหน้าสาธารณชน งานการดำเนินคดีเป็นงานที่กระทบสิทธิเสรีภาพประชาชน การบังคับใช้กฎหมายเป็นสิ่งสำคัญ ความยุติธรรมที่ประชาชนคนหนึ่งได้รับเท่ากับสังคมได้ยอมรับความยุติธรรมนั้นไว้ และที่ใดที่ไม่มี ความยุติธรรมที่นั้นไม่อาจเกิดความรักต่อกันขึ้นได้ ความยุติธรรมจะเป็นสิ่งที่ประชาชน iveauต่อความรู้สึกมากในสังคมที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

ในส่วนของงานดำเนินคดีทุจริต ระบบจัดการความรู้ (KMS) หากพัฒนาอย่างสมบูรณ์แบบแล้ว การเชื่อมต่อเครือข่ายภาคสังคม ภาคเอกชน ภาคประชาชน ก็เชื่อว่าองค์ความรู้ในการดำเนินคดีทุจริต จะมีความก้าวหน้า เพราะปัญหาการทุจริตเป็นปัญหาสำคัญของชาติที่

ประชาชนทุกคนต้องร่วมกันเข้ามาช่วยหาแก้ไข ป้องกันและปราบปรามและจะเกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ มาก อย่างไรก็ตาม ระบบจัดการความรู้ (KMS) เป็นเรื่องที่ต้องใช้งบประมาณลงทุนสูง ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ และการดำเนินการย่อมกระทบต่อผู้ปฏิบัติงานที่ต้องมีความรู้ความสามารถในทางเทคโนโลยีเทคโนโลยีสารสนเทศสูง ต้องใช้เวลาในการสร้างองค์ความรู้ และขยายองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งคาดว่าจะมีปัญหาหลักในการจัดการระบบจัดการความรู้ ในองค์กรภาครัฐต่างๆ มากพอสมควร และในองค์กรที่ระบบจัดการความรู้ (KMS) ที่ดี องค์ความรู้จะเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติงาน ในขณะที่คนจะลดอำนาจสำคัญลง แรงดันต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ การบริหารจัดการในการใช้ระบบจัดการความรู้ (KMS) จึงอาจเกิดขึ้นได้เช่นเดียวกัน

วิธีการสร้างระบบจัดการความรู้ในการดำเนินคดีทุจริตควรเป็นความร่วมมือระหว่างสององค์กร ได้แก่ สำนักงาน ป.ป.ช. และสำนักงานคดีพิเศษ เพราะกระบวนการไต่สวนและกระบวนการฟ้องร้องคดีเป็นหัวใจสำคัญในการนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ การกระทำผิดและลงโทษผู้กระทำผิด เป็นกระบวนการเดียวกันที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน การมีระบบจัดการความรู้ (KMS) ร่วมกันในการดำเนินคดีทุจริตจะเป็นการนำร่องในการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการทางคดีที่เนื้อหาแห่งคดีเข้าสู่มาตรฐานงานคดีเดียวกัน การมีเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลองค์ความรู้ และการได้สร้างองค์ความรู้ร่วมกันของสององค์กร ผ่าน KM TEAM ร่วมกัน และการประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างผู้ปฏิบัติงานคดีทุจริตของทั้งสององค์กร ย่อมจะสามารถพัฒนาองค์ความรู้และจิตสมรรถนะผู้ปฏิบัติงานคดีทุจริตให้มีความรู้ในมาตรฐานงานคดีที่สอดคล้องกัน และได้ถ่ายทอดเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เข้าใจในบทบาท ภาระหน้าที่วิธีคิดมุมมองทางกฎหมายซึ่งกันและกัน และสามารถพัฒนาขยายองค์ความรู้และสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ ในการดำเนินคดีทุจริต

ในเบื้องต้นทีมงาน KM TEAM และผลการประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างผู้ปฏิบัติงานคดีทุจริต จะสร้างองค์ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำเนินคดีทุจริต โดยร่วมกันพิจารณาถึงจุดอ่อนของสำนวนคดี ป.ป.ช. ที่เป็นข้อไม่สมบูรณ์ที่ผ่านมา เช่น องค์ความรู้ในเรื่องรูปแบบสำนวนการสอบสวนคดี องค์ความรู้เรื่องการวางรูปคดี การตั้งประเด็นแห่งคดี องค์ความรู้เรื่องพยานหลักฐาน การขังน้ำหนักรพยานหลักฐาน การคัดเลือกพยานพิสูจน์ประเด็นแห่งคดี องค์ความรู้เรื่องการปรับบทกฎหมายหรือองค์ความรู้เรื่องอายุความ และเจตนาพิเศษ เป็นต้น การมีระบบจัดการความรู้ในเรื่องเหล่านี้ร่วมกันในระหว่างผู้ปฏิบัติงานคดีทั้งสองฝ่าย ผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นระยะๆ และมีการเปิดช่องทางสื่อสารในระบบจัดการความรู้ (KMS) ตอบปัญหาข้อหารือร่วมกัน ก็จะเกิดความใกล้ชิด ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีความเข้าใจและ

ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและมาตรฐานงานคดีทุจริตและลดปัญหาข้อไม่สมบูรณ์ทางคดีลงได้มาก

ดังนั้น การร่วมกันสร้างองค์ความรู้ในการดำเนินคดีทุจริตโดยความร่วมมือระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. และสำนักงานคดีพิเศษจะเป็นการเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการทางคดีที่สำคัญของทั้งสององค์กร เพราะ โดยหลักการทางกฎหมายแล้วการดำเนินคดีทุจริตเป็นหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเพราะคดีทุจริตรัฐเป็นผู้เสียหาย ผู้ถูกกล่าวหาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ สำนักงาน ป.ป.ช. และสำนักงานอัยการสูงสุดเป็นองค์กรของรัฐทั้งสององค์กรอันเป็นกระบวนการสอบสวนฟ้องร้องเดียวกัน กระทำในนามรัฐเพื่อรักษาผลประโยชน์แผ่นดิน คดีทุจริตจึงเป็นภาระหน้าที่ความรับผิดชอบตกอยู่กับรัฐ

อนึ่งผู้ศึกษามีข้อสังเกตปัญหาในแง่วิชาการในแง่วิชาการในทางนิติศาสตร์ที่สำคัญคือ กรณีคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติยุติเรื่องผู้กล่าวหาบางคนไปแล้ว แต่เมื่อถึงชั้นพนักงานอัยการตรวจพิจารณาสำนวนคดีพบว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ร่วมกระทำผิดด้วย ไม่สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีบุคคลนั้นได้ และไม่มีอำนาจแนะนำการดำเนินคดีเพราะกฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการ ป.ป.ช. วินิจฉัยยุติเรื่อง โดยปราศจากการดูแลอำนาจจากองค์กรในกระบวนการยุติธรรมอื่น ปัญหานี้เป็นข้อกฎหมายที่ควรได้วิเคราะห์ในเชิงวิชาการว่าการตัดอำนาจอัยการสูงสุดในกรณีเรื่องโดยไม่มีอำนาจแนะนำให้ดำเนินคดี เช่นคดีอาญาทั่วไป รวมทั้งการตัดอำนาจอัยการสูงสุดในการวินิจฉัยสั่งคดี ในกรณีสั่งไม่ฟ้องมีผลดี ผลเสีย อย่างไร จะทำให้หลักดูแลอำนาจระหว่างองค์กรในกระบวนการยุติธรรมที่จะตรวจสอบซึ่งกันและกัน อันเป็นหลักสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติของรัฐ และหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้กระทำผิดทางอาญาในกระบวนการยุติธรรมของรัฐเสียไปหรือไม่ และการมีบทบัญญัติเช่นนี้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จะขัดกับหลักการของวิธีพิจารณาความอาญาที่องค์กรในกระบวนการยุติธรรมต้องมีกลไกถ่วงดุลตรวจสอบ ซึ่งกันและกันหรือไม่อย่างไร และปัญหาการดำเนินคดีโดยทนายความซึ่งเป็นภาคเอกชน ในกรณีที่อัยการได้สั่งคืนสำนวนแล้วในคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหายโดยตรงจะกระทบกระเทือน หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐหรือไม่อย่างไร และความรับผิดชอบของรัฐที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้ถูกกล่าวหา เนื่องจากเป็นกรณีที่อัยการอันเป็นองค์กรของรัฐรับผิดชอบในการฟ้องคดีอาญาของรัฐ มีความเห็นสั่งคืนสำนวนโดยไม่ฟ้องดำเนินคดีผู้ถูกกล่าวหาในเรื่องดังกล่าวแล้ว ซึ่งควรได้ทำวิจัยในระบบการดำเนินคดีทุจริตถึงผลดี ผลเสียในการศึกษาวิจัยทางนิติศาสตร์โดยตรง